

Farmaceitiskās aprūpes standarti un kvalitātes indikatori

PROJEKTS

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Rīga, 2014

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu.
Par materiāla saturu atbild Latvijas Farmaceitu biedrība.
92,07 % no Projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību.
Apakšaktivitāti administrē Valsts kanceleja sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu.

Farmaceitiskās aprūpes standartu un kvalitātes indikatoru izstrādes darba grupa:

Elita Poplavska	Latvijas Farmaceitu biedrība, Rīgas Stradiņa universitāte
Aija Majore	A-aptiekas
Anita Turka	Vecpilsētas aptieka
Austra Bule	Latvijas aptiekas
Dace Mačuka	Cēsu aptieka
Ilona Rūķe	Limbažu aptieka
Ilona Šidlovska	Ventspils aptieka
Liene Berga	Mārupes aptieka
Valda Ozoliņa	Sarkandaugavas aptieka
Vizma Vīksna	Benu aptiekas

Konsultanti

Elita Ardava	Rīgas Stradiņa universitāte
Dace Ķikute	Valsts Zāļu aģentūra
Atis Behmanis	Aptiekas un Partneri
Evita Cirmane	Aptiekas un Partneri
Inese Mauriņa	Pacietu organizācija "Par sirdi"
Dr. Iveta Narko	Kardioloģe
Kitija Blumfelde	Latvijas Farmaceitu biedrība
Valdis Pirsko	Latvijas Farmaceitu biedrība
Renāte Šukele	Latvijas Farmaceitu biedrība
Dr. Ingvars Rasa	Latvijas Endokrinologu asociācija
Gunta Freimane	Latvijas Diabēta asociācija
Latvijas Farmaceitu biedrības valde	
Latvijas Kardiologu asociācija	
Latvijas Ģimenes ārstu asociācija	

Satura rādītājs

ZĀĻU UN FARMACEITA SNIEGTO PAKALPOJUMU NOZĪME VESELĪBAS APRŪPĒ.....	5
FARMACEITA UN APTIEKU PRAKSES FILOSOFIJA.....	6
FARMACEITISKĀ APRŪPE UN NORMATĪVAIS REGULĒJUMS LATVIJĀ	7
FARMACEITISKĀS APRŪPES KVALITĀTES STANDARTI UN INDIKATORI.....	9
1.STANDARTS: APTIEKAS PRAKSE UN MEDIKAMENTU IZSNIEGŠANA	11
2.STANDARTS: FARMACEITISKĀ KONSULTĀCIJA APTIEKĀ	15
3.STANDARTS: ASINS GLIKOZES LĪMEŅA NOTEIKŠANA APTIEKĀ	17
4.STANDARTS: ASINSSPIEDIENA UN PULSA MĒRĪŠANA APTIEKĀ	22
5.STANDARTS: APTAUKOŠANĀS MĒRĪJUMI APTIEKĀ.....	29
6.STANDARTS: ASINS KOPĒJĀ HOLESTERĪNA UN TRIGLICERĪDU LĪMEŅA MĒRĪJUMI APTIEKĀ	33

Zāļu un farmaceita sniegto pakalpojumu nozīme veselības aprūpē

Iedzīvotāju veselība ir viens no būtiskākajiem sabiedrības laimes un labklājības elementiem. Šķēršļi labai sabiedrības veselībai var būt:

- nepietiekama kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība,
- apmācītu un kvalificētu veselības aprūpes speciālistu trūkums,
- nepietiekams veselības aprūpes speciālistu skaits
- pārāk lielas izmaksas par veselības aprūpes pakalpojumiem.

Zāles ir neaizstājama un būtiska veselības aprūpes pakalpojumu daļa visās kultūrās un sabiedrībās. Ja zāles ir pieejamas, tās ir būtisks daudzu slimību profilakses programmu un praktiski visu slimību terapijas komponents. Iespējamais zāļu sniegtais ieguvums bieži vien netiek panākts – klīniskajos pētījumos pierādītā zāļu efektivitāte var atšķirties no patiesajā praksē novērotās reālās efektivitātes. Šo atšķirību iemesli ir ar zālēm saistītās problēmas:

- 1) neatbilstošu zāļu izvēle un deva,
- 2) nepareiza zāļu lietošana un zāļu lietošanas nosacījumu neievērošana,
- 3) zāļu mijiedarbība ar citām zālēm un/vai pārtiku,
- 4) nevēlamās zāļu blakusparādības.

Pasaules Veselības organizācija uzskata, ka izmaksas sabiedrībai un veselības aprūpes sistēmai, ko rada zāļu lietošanas problēmas, ir ekvivalentas vai pat lielākas par zāļu izmaksām. Ar zālēm saistītu problēmu sekas ir izmaksu ietilpīgas, jo to rezultāts var būt pacienta hospitalizācija, ārsta papildu apmeklējumi, papildu laboratoriskie izmeklējumi un papildu terapija. Rietumu valstīs 4-10% visu hospitalizēto pacientu rodas zāļu blakusparādības – tās galvenokārt rada politerapija ar daudzām zālēm, un apdraudētās pacientu grupas ir gados vecāki cilvēki un pacientiem ar hroniskām slimībām.

Farmaceiti ir īpaši izglītoti un apmācīti veselības aprūpes speciālisti, kuriem sabiedrība ir uzticējusi medikamentu izplatīšanu patērētājiem, kā arī uzlikusi par pienākumu rīkoties tā, lai zāļu lietošana būtu pēc iespējas drošāka un efektīvāka. Bez tam mūsdienās terapijas mērķu panākšanai nepietiek vairs tikai ar zāļu un atbilstošas informācijas sniegšanu. Lai risinātu ar veselību saistītās iedzīvotāju vajadzības, farmaceiti uzņemas arvien lielāku atbildību par zāļu lietošanas galarezultātu un pilnveido savu praksi, lai sniegtu iedzīvotājiem ne tikai ar zālēm, bet arī ar veselības veicināšanu, slimību novēršanu un profilaksi saistītus pakalpojumus.

Pēdējo 40-50 gadu laikā farmācijas prakse ir mainījusies visā pasaulē, un farmaceita profesionālās darbības centrā vairs nav zāļu piegāde, bet gan daudz vispusīgāka pacientu aprūpe. Ir mainījusies farmaceita loma sabiedrībā – no zāļu pagatavotāja un piegādātāja par pakalpojumu un informācijas sniedzēju. Uzņemoties tiešu atbildību par konkrētā pacienta ar zālēm saistītām vajadzībām farmaceits var unikāli ietekmēt zāļu terapijas galarezultātu un pacienta dzīves kvalitāti. Jaunajai pieejai dots nosaukums farmaceitiskā aprūpe.

Kā primārās veselības aprūpes speciālistiem farmaceitiem ir liela nozīme veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā un zāļu potenciālās efektivitātes pārvēršanā patiesā, reālā ieguvumā.

Šie Latvijas Farmaceitu biedrības izstrādātie standarti un kvalitātes kritēriji ir instruments, ar kuru palīdzību farmaceiti var uzlabot veselības aprūpes, veselības veicināšanas un zāļu lietošanas pieejamību Latvijas iedzīvotājiem un aptiekā sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Farmaceita un aptieku prakses filosofija

Farmaceita prakses misija ir sekmēt veselības uzlabošanos un palīdzēt pacientiem ar veselības problēmām gūt lielāko iespējamo labumu no zāļu lietošanas. Šīs misijas filosofiju atbilstoši Pasaules Veselības organizācijas un Starptautiskās Farmaceitu federācijas ieskatam veido seši pamatprincipi:

- 1) **farmaceits ir pacientiem viegli pieejams gan pēc iepriekšējas norunas, gan bez tās,**
- 2) **farmaceits savas kompetences ietvaros atklāj un risina ar veselību saistītās problēmas,**
- 3) **farmaceits sniedz veselības veicināšanas pakalpojumus,**
- 4) **farmaceits veicina zāļu lietošanas efektivitāti,**
- 5) **farmaceits novērš iespējamu zāļu nodarītu kaitējumu,**
- 6) **farmaceits veicina ierobežoto veselības aprūpes resursu atbildīgu izmantošanu.**

Primārajā veselības aprūpē farmaceits ir veselības aprūpes speciālists, ar kuru pacienti var konsultēties par savām veselības problēmām. Tā kā aptiekā ir pieejamas bezrecepšu zāles un pašaprūpes pakalpojumi, dažas veselības problēmas farmaceits var atrisināt šajā posmā. Ja aptiekas apmeklētāja veselības problēmu atrisināšanai diagnostikas prasmes vai terapija, kādu farmaceits nevar sniegt, pacients tiek nosūtīts pie atbilstoša veselības aprūpes speciālista vai uz atbilstošu veselības aprūpes iestādi. Šī integratīvā farmaceita sniegto pakalpojumu iekļaušana veselības aprūpes sistēmā paredz labu sadarbību un komunikāciju ar citiem veselības aprūpes speciālistiem.

Lai uzlabotu zāļu lietošanu, farmaceits uzņemas atbildību par daudziem zāļu lietošanas procesa aspektiem, un tie visi ir svarīgi optimāla galarezultāta sasniegšanai. Farmaceita un aptiekas atbildība sākas ar zāļu aprites ķēdes integritātes nodrošināšanu, tai skaitā viltotu un nekvalitatīvu zāļu atklāšanu, pareizu zāļu uzglabāšanu un kvalitatīvu zāļu pagatavošanu, kad tas nepieciešams. Bez tam farmaceits arī uzrauga, lai pacientam zāles būtu parakstītas pareizi un nozīmētais zāļu lietošanas veids un nosacījumu būtu piemēroti pacientam, sniedz skaidras instrukcijas par zāļu lietošanu, savas kompetences ietvaros novērš zāļu mijiedarbību ar citām zālēm un pārtiku, kā arī palīdz izvairīties no zināmām un paredzamām nevēlamām zāļu blakusparādībām, tai skaitā alerģijas un citām kontraindikācijām; pēc iespējas mazina lieku terapiju un farmakoterapijas izmaksas.

Bez tam farmaceits savas prakses ietvaros palīdz pacientiem un zāļu lietotājiem izprast, cik svarīgi ir zāles lietot pareizi, tai skaitā veicina zāļu lietošanu pareizā laikā un devā, sniedz informāciju par pārtiku un citām zālēm, no kurām jāizvairās zāļu lietošanas laikā, kā arī informē pacientu, ko sagaidīt no zāļu lietošanas. Terapijas uzraudzība, lai pārlicinātos par tās efektivitāti un izvairītos no blakusparādību rašanās, arī ir nozīmīga zāļu lietošanas procesa sastāvdaļa.

Farmaceitiskā aprūpe un normatīvais regulējums Latvijā

Galvenais farmaceitu profesionālais uzdevums ir, sniedzot farmaceitisko aprūpi, nodrošināt drošu un efektīvu zāļu lietošanu un labāko iespējamo veselības aprūpes galarezultātu sabiedrības iedzīvotājiem.

Atbilstoši LR Farmācijas likumam farmaceitiskā aprūpe ir veselības aprūpes sastāvdaļa, ko, pamatojoties uz jaunākajiem zinātnes sasniegumiem un ievērojot apmeklētāju intereses, savas kompetences ietvaros sniedz farmaceits:

- **sniedzot farmakoterapeitiskās konsultācijas, informāciju par zālēm un to lietošanu.**
- **veicot uzraudzību par aptiekas pastāvīgo apmeklētāju zāļu lietošanu,**
- **izplatot zāles un citus veselības aprūpes, profilakses un veicināšanas produktus,**
- **izgatavojot zāles un novērtējot to kvalitāti,**
- **nodarbojoties ar veselības veicināšanu un propagandējot slimību profilaksi.**

Izvērstis farmaceita un aptiekas pienākumu apraksts, sniedzot farmaceitisko aprūpi, ir sniegts LR Ministru kabineta noteikumos Nr. 288 (23.03.2013.) "Aptieku darbības noteikumi":

- Farmaceits sniedz apmeklētājam nepieciešamās konsultācijas. Darbu aptiekā un aptiekas filiālē organizē tā, lai sarunas ar apmeklētāju noritētu efektīvi un bez traucējumiem, ja nepieciešams, nodrošinot sarunu konfidencialitāti.
- Farmaceits sniedz informāciju par apmeklētājam nepieciešamo zāļu un veselības aprūpes priekšmetu īpašībām, uzglabāšanas noteikumiem, kā arī padomus par to pareizu un drošu lietošanu. Izsniedzot zāles, farmaceits nodrošina, ka:
 - izsniedzamās zāles ir atbilstoši noformētas;
 - receptu zāles tiek izsniegtas kopā ar rakstisku informāciju, kas ir viegli salasāma un satur vismaz šādas ziņas:
 - pacienta vārds, uzvārds;
 - zāļu deva un lietošanas biežums;
 - zāļu lietošanas nosacījumi;
 - zālēm ir pievienota informācija par zāļu pareizu un drošu lietošanu. Farmaceits šo informāciju sniedz apmeklētājam arī mutiski;
 - apmeklētājs tiek informēts par pareizu rīcību ar zālēm, ja tās nav izlietotas un kļūst nederīgas.
- Farmaceita sniegtie padomi un informācija ir korekta, skaidra un nepārprotama. Ja farmaceits konstatē, ka apmeklētājam ir nepieciešama ārsta vai cita veselības aprūpes speciālista palīdzība, apmeklētājam iesaka vērsties pie attiecīgā speciālista.
- Zāļu lietošanas uzraudzība ietver informācijas apmaiņu starp farmaceitu, klientu un ārstu, laikus informējot klienta ārstējošo ārstu par iespējamām zāļu lietošanas sarežģījumiem, lai atklātu, novērtētu un novērstu iespējamās sarežģījumus, kas saistīti:

- ar zāļu pirmreizēju izsniegšanu, ja klients šīs zāles nekad agrāk nav lietojis vai nav tās lietojis pēdējo 12 mēnešu laikā;
 - ar zāļu devu, ja receptē noteikta deva, kas mazāka par zāļu minimālo standartdevu vai lielāka par maksimālo standartdevu;
 - ar zāļu mijiedarbību, kas var būt par cēloni divu vai vairāku lietoto zāļu iedarbības nevēlamām izmaiņām vai blakusparādībām;
 - ar dubultmedikāciju, ja vienlaikus lieto divas vai vairākas zāles ar līdzīgu sastāvu un līdzīgu zāļu formu;
 - ar pseidodubultmedikāciju, ja vienlaikus lieto divas vai vairākas zāles ar dažādu sastāvu vai dažādu zāļu formu, bet vienādu farmakoterapeitisko iedarbību;
 - ar kontrindikācijām, ja pacientam ir slimības, sindromi vai citas pazīmes, kas nav savienojamas ar noteiktu zāļu lietošanu vai ir savienojamas, tikai ievērojot noteiktus nosacījumus;
 - ar neparedzētām un nevēlamām izmaiņām ārsta noteiktajā zāļu lietošanas režīmā un kursā;
 - ar zāļu lietošanas laikā novērotām blakusparādībām.
- Aptiekas vadītājs ir atbildīgs par to, lai zāles un citi veselības aprūpes produkti izsniegšanas brīdī atbilstu kvalitātes prasībām.
 - Farmaceits, izsniedzot zāles, nodrošina šādu prasību ievērošanu:
 - saņemot recepti, pārbauda receptes atbilstību normatīvajos aktos par recepšu izrakstīšanu noteiktajām prasībām un tās derīgumu;
 - pārbauda, vai pacientam izsniedz viņam nepieciešamās zāles ar atbilstošu informāciju;
 - recepšu zāļu izsniegšanu organizē tā, lai būtu iespējams pārbaudīt, vai izsniegtas pareizās zāles.
 - Sniedzot konsultācijas par zālēm, farmaceits informē arī par zāļu cenām, ja ir pieejamas ekvivalentas zāles ar zemāku cenu un ir iespējama izvēle. Izrakstītās zāles drīkst aizvietot ar citām zālēm, ja tās ir farmakoloģiski ekvivalentas.

Farmaceitiskās aprūpes kvalitātes standarti un indikatori

Latvijas Farmaceitu biedrība, izstrādājot farmaceitiskās aprūpes kvalitātes standartu un indikatorus, ir izvirzījusi sekojošus *mērķus*:

- 1) kvalitatīva sabiedrības nodrošināšana ar medikamentiem; tās nepārtraukta uzlabošana;
- 2) drošas zāļu lietošanas veicināšana;
- 3) farmaceitiskās aprūpes konsultāciju kvalitātes nodrošināšana un uzlabošana;
- 4) farmaceitiskās aprūpes konsultāciju tālāka attīstība;
- 5) farmaceitiskās aprūpes ciešāka integrēšana primārajā veselības aprūpē.

Farmaceitiskās aprūpes standarti un kvalitātes indikatori veido *ietvaru*, kas definē un raksturo kritērijus, kādiem jāatbilst farmaceitiskās aprūpes vai aptiekas pakalpojumam, lai tas būtu efektīvs, kvalitatīvs un vērst uz pacienta ar veselību saistīto vajadzību risināšanu.

Standarti ir izveidoti tā, lai individuāli farmaceiti vai aptiekas varētu novērtēt savu profesionālo praksi, identificētu prakses jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, un veiktu atkārtotu pakalpojumu izvērtēšanu pēc atbilstošu izmaiņu veikšanas.

Latvijas Farmaceitu biedrības Farmaceitiskās aprūpes standartu izstrādes darba grupa par prioritārām izvirzīja zāļu izsniegšanas un farmaceitiskās konsultācijas jomu, kā arī ekspresdiagnostikas izmeklējumu un veselības pārbaūžu veikšanu aptiekā, tādēļ pirmie, šī projekta ietvaros *izstrādātie standarti* ir šādi:

- 1.STANDARTS: APTIEKAS PRAKSE UN MEDIKAMENTU IZSNIEGŠANA
- 2.STANDARTS: FARMACEITISKĀ KONSULTĀCIJA APTIEKĀ
- 3.STANDARTS: ASINS GLIKOZES LĪMEŅA NOTEIKŠANA APTIEKĀ
- 4.STANDARTS: ASINSSPIEDIENA UN PULSA MĒRĪŠANA APTIEKĀ
- 5.STANDARTS: APTAUKOŠANĀS MĒRĪJUMI APTIEKĀ
- 6.STANDARTS: ASINS KOPĒJĀ HOLESTERĪNA UN TRIGLICERĪDU LĪMEŅA MĒRĪJUMI APTIEKĀ

Standartu izstrādē Latvijas Farmaceitu biedrības Farmaceitiskās aprūpe standartu darba grupa ir balstījies uz farmaceitiskās aprūpes normatīvo regulējumu Latvijā, starptautisko veselības uzraudzības un veicināšanas iestāžu oficiālajiem ieteikumiem un dokumentiem, kā arī citu valstu pieredzi un pētījumiem veselības aprūpes kvalitātes jomā. Standartu izstrādē *izmantotie pamatdokumenti* ir šādi:

- Farmācijas likums (10.04.1997);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 288 (23.03.2010.) "Aptieku darbības noteikumi";
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 40 (09.01.2007.) "Noteikumi par valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu sarakstu";
- World Health Organization, International Pharmaceutical Federation. Good Pharmacy Practice – Joint FIP/WHO Guidelines on GPP: Standards for quality of pharmacy services. WHO, FIP, 2011.

- European Directorate for the Quality of Medicines and HealthCare (EDQM). Pharmaceutical care: Policies and practices for a safer, more responsible and cost-effective health system. Council of Europe, 2012;
- J De Bie, N B Kijlstra, B J G Daemen, M L Bouvy (2011). The development of quality indicators for community pharmacy care. *BMJ Qual Saf*; 20: 666 – 671;
- Quality indicators for pharmacies. IGZ Health Care Inspectorate. KNMP Royal Dutch Association for the Advancement of Pharmacy. Utrecht, September 2009;
- Donabedian A. The quality of care: how can it be assessed? *JAMA* 1988;260(12):1743-8.

Katrs farmaceutiskās aprūpes kvalitātes standarts sastāv no diviem elementiem: **kvalitātes kritērija** un **kvalitātes indikatoriem**. Katru kvalitātes standartu veido 6-8 kvalitātes kritēriji un ar tiem saistītie kvalitātes indikatori.

- **Kvalitātes kritēriji** ir skaidri, izmērāmi un lakoniski. Parasti kvalitātes kritēriji ir paplašināti apgalvojumi, kas raksturo kvalitātes pilnveidošanas un kontroles galvenās jomas, ir iedvesmojoši (proti, raksturo kvalitatīvu pakalpojumu) un sasniedzami. Atsevišķi kvalitātes kritēriji ir inovatīvi, proti, raksturo jaunas farmaceutiskās aprūpes prakses jomas, kas varētu sniegt plašu ieguvumu sasniegšanai, taču kuru ieviešanai ir nepieciešams laiks un investīcijas.
- Katram kvalitātes kritērijam atbilst viens vai vairāki **kvalitātes indikatori**, kurus ir iespējams izmantot, lai novērtētu farmaceutiskās aprūpes vai aptiekas pakalpojuma kvalitātes atbilstību kritērijam. Bez tam katram kvalitātes indikatoram ir norādīts iespējamais resurss kritērija ieviešanai, datu avoti vai, gadījumos kad piemērojams, ieviešanas termiņš.

Lai atvieglotu aptiekas vai farmaceita pašnovērtējumu, blakus katram indikatoram norādīts lauks, kurā aptiekai vai farmaceitam ir jānovērtē savas prakses atbilstība ar “Jā” vai “Nē” vai arī jānorāda atbilstošs kvantitatīvs lielums.

1.standarts: APTIEKAS PRAKSE UN MEDIKAMENTU IZSNIEGŠANA

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.kritērijs: Aptiekas darbība ir organizēta tā, lai veicinātu drošu un efektīvu medikamentu lietošanu un informācijas sniegšanu par to lietošanu.		
1.1. Farmaceitiskās aprūpes pakalpojumi aptiekā tiek sniegti vidē, kurā nodrošinātas klienta tiesības uz privātumu un konfidencialitāti.	Jā / Nē	
1.2. Aptiekā ir vismaz viens farmaceits vai farmaceita asistents uz dienā vidēji 10 pirkumiem stundā.	Jā / Nē	
1.3. Aptiekā ir atbilstoša dokumentēšanas sistēma, lai uzraudzītu medikamentu izrakstīšanas un lietošanas tendences.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
1.4. Aptiekā sniedz dokumentētos rezultātus uzraudzības institūcijai.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
1.5. Aptiekā izmantotajos reklāmas materiālos paustā informācija ir atbilstoša saistošajiem normatīvajiem aktiem, precīza, ētiska, satur norādi, kurā aptiekas klienti ir aicināti konsultēties ar ārstu vai farmaceitu par drošu medikamentu lietošanu.	Jā / Nē	
1.5. Aptiekas klientiem aptiekā ir pieejams dzeramais ūdens.	Jā / Nē	
1.6. Farmaceitiem un farmaceita asistentiem darba laikā ir nodrošināta pieeja nekomerciālai informācijai par medikamentiem.	Jā / Nē	
1.7. Aptiekas vadītājs ir izstrādājis priekšrakstu par rīcību gadījumos, ja tiek izsniegti nepareizi medikamenti. Priekšrakstā ir noteikta kļūdu reģistrēšanas un kļūdu risināšanas procedūra, paškontroles regularitāte, kļūdu cēloņu novērtēšanas un uzlabojumu ieviešanas procedūra.	Jā / Nē	LFB izstrādās priekšraksta paraugu.
1.8. Aptiekas vadītājs ir izstrādājis priekšrakstu par rīcību kļūdaini izrakstītas receptes gadījumā. Priekšrakstā ir noteikta kļūdu reģistrācijas, risināšanas un uzlabojumu ieviešanas procedūra.	Jā / Nē	LFB izstrādās priekšraksta paraugu.

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.9. Ja aptieka nenodrošina neizlietoto medikamentu savākšanu, tad tajā tiek sniegta informācija par tuvāko aptieku, kur iespējams nodot neizlietos medikamentus.	Jā / Nē	
1.10. Aptiekā tiek veikta klientu apmierinātības izvērtēšana / aptauja. Aptaujas veikšanas biežums ir atkarīgs no aptiekas apgrozījuma: > 300 000 euro – vienu reizi gadā; 100 000 – 300 000 euro – vienu reizi divos gados; < 100 000 euro – vienu reizi trīs gados.	Jā / Nē	LFB izveidos vienotu aptaujas paraugu un rekomendācijas aptaujas veikšanai.
1.12. Aptiekas apmeklētāji, kuri atbilstoši veiktajai aptaujai aptiekā sniegtos pakalpojumus novērtēja pozitīvi vai drīzāk pozitīvi.	_____ %	
1.13. Aptiekas vadītājs ir izstrādājis un ieviesis priekšrakstu par aptiekas darbības pārskatīšanu (pašauditu) un korektīvo pasākumu ieviešanu.	Jā / Nē	
2.kritērijs: Izsniedzot medikamentus un medicīniskās ierīces, farmaceits vai farmaceita asistents sniedz klientiem nepieciešamo informāciju par produktu un tā lietošanu.		
2.1. Farmaceits vai farmaceita asistents izvērtē un sniedz klientam informāciju, pamatojoties uz drošas medikamentu lietošanas pamatprincipiem un aktuālām Latvijā reģistrētām klīniskām vadlīnijām.	Jā / Nē	LR MK noteikumi Nr.469 "Kārtība, kādā izstrādā, izvērtē, reģistrē un ievieš klīniskās vadlīnijas"
2.2. Farmaceits vai farmaceita asistents izskaidro pareizu medikamenta lietošanu, to izsniedzot pirmo reizi, medikamenta maiņas gadījumā, kā arī pēc pacienta lūguma.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
2.3. Medikamenti tiek izsniegti ar rakstisku informāciju par to lietošanu.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Medikamenti, kuru izsniegšanas laikā farmaceits/farmaceita asistents vienmēr sniedz informāciju par drošu un efektīvu tā lietošanu.		
3.1. Inhalējamo medikamentu lietotāji, kas aptiekā saņēmuši instrukciju par pareizu inhalācijas ierīces lietošanu.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
3.2. Benzodiazepīnu lietotāji, kas aptiekā saņēmuši informāciju, ka ilgstoša / atkārtota benzodiazepīnu lietošana var izraisīt atkarību.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
3.3. Pirmreizēji antidepresantu lietotāji, kuriem aptiekā tiek sniegta informācija par vēlinu antidepresantu iedarbību.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
4.kritērijs: Izsniedzot medikamentus un medicīniskas ierīces, farmaceits vai farmaceita asistents veic medikamentu lietošanas ieguvuma un riska analīzi.		
4.1. Farmaceits vai farmaceita asistents iztaujā klientu un dokumentē klienta zināmās un novērotās blakusparādības, alerģijas un kontrindikācijas.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
4.2. Izsniedzot medikamentus, farmaceits vai farmaceita asistents brīdina klientu par nozīmīgām blakusparādībām un sniedz norādījumus par rīcību blakusparādību rašanās gadījumā.	Jā / Nē	
4.3. Atkārtoti izsniedzot receptu medikamentu, farmaceits vai farmaceita asistents iztaujā klientu par blakusparādībām. Ja nepieciešams, ar klienta piekrišanu farmaceits / farmaceita asistents sazinās ar ārstu vai aicina klientu apmeklēt ārstu.	Jā / Nē	
4.4. Farmaceita sastādītie un valsts kompetentai iestādei nosūtītie blakusparādību ziņojumi (skaits gada laikā)	_____ ziņojumi	
5.kritērijs: Izsniedzot medikamentus un medicīniskās ierīces, farmaceits vai farmaceita asistents novērtē iespējamās zāļu mijiedarbības risku.		
5.1. Izsniedzot medikamentu, farmaceits vai farmaceita asistents iztaujā klientu par citiem lietotajiem receptu un bezreceptu medikamentiem, uztura bagātinātājiem, pārtiku un alkohola patēriņu un novērtē mijiedarbības risku.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
5.2. Farmaceits vai farmaceita asistents sniedz ieteikumus, kā samazināt mijiedarbības risku. Ja nepieciešams, ar klienta piekrišanu farmaceits vai farmaceita asistents sazinās ar klienta ārstu, lai risinātu mijiedarbības risku.	Jā / Nē	
6.kritērijs: Izsniedzot uztura bagātinātājus, farmaceits vai farmaceita asistents sniedz klientam pamatinformāciju par drošu un efektīvu šo produktu lietošanu, iespējamām blakusparādībām un mijiedarbību.		
6.1. Farmaceits vai farmaceita asistents sniedz klientam informāciju par uztura bagātinātāju, kas balstīta uz jaunākiem zinātniskiem pierādījumiem par drošu tā lietošanu.	Jā / Nē	
6.2. Izsniedzot uztura bagātinātāju, farmaceits vai farmaceita asistents brīdina klientu par iespējamām tā blakusparādībām un rīcību blakusparādību rašanās gadījumā.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.3. Izsniegto uztura bagātinātāju, farmaceits vai farmaceita asistents iztaujā klientu par lietotajiem receptu un bezreceptu medikamentiem, citiem uztura bagātinātājiem, pārtiku un alkohola patēriņu un novērtē mijiedarbību risku.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Aptiekā tiek veikta medikamentu lietošanas biežāko problēmu uzraudzība, un farmaceita vai farmaceita asistenta rīcība ir vērsta uz medikamentozās terapijas problēmu novēršanu un klienta drošības uzlabošanu.		
7.1. Aptiekas apmeklētāji, kas vienlaikus ilgstoši lieto "cilpas" diurētikas vai renīna-angiotensīna sistēmas inhibitorus un bezreceptu nesteroīdos pretiekaisuma līdzekļus.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.2. Aptiekas apmeklētāji, kuri vienlaikus lieto COX-2 inhibitorus un zāles išēmiskās sirds slimības ārstēšanai un kuru ģimenes ārstam nosūtīts brīdinājums par palielinātu kardiovaskulāro komplikāciju risku.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.3. Aptiekas apmeklētāji, kas hroniski lieto miega līdzekļus un kuru ģimenes ārstam nosūtīts brīdinājums par ilgstošas miega līdzekļu lietošanas radīto risku.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.4. Aptiekas apmeklētāji pēc 70 gadu vecuma, kuri lieto nesteroīdos pretiekaisuma līdzekļus un kurus farmaceits vai farmaceita asistents ir ieteicis gastroprotektīvu līdzekļu lietošanu.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.5. Aptiekas apmeklētāji, kas vienlaikus lieto nitrātu grupas līdzekļus un antitrombotiskos līdzekļus un kuru ģimenes ārstam ir nosūtīts brīdinājums par šādu kombināciju.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.6. Aptiekas apmeklētāji, kas lieto stipros opioīdus un vienlaikus saņem bezreceptu zāļu terapiju aizcietējuma profilaksei (laktuloze, magnija oksīds, makrogols vai sennas preparāti).	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.7. Aptiekas apmeklētāji, kuru inhalējamā korikosteroīda deva nav adekvāta un kas regulāri (≥ 2 reizes nedēļā) lieto īslaicīgas darbības brohodilatatorus, un kuru ģimenes ārstam farmaceits vai farmaceita asistents ar klienta piekrišanu ir nosūtījis brīdinājumu par nepietiekamu terapiju.	_____ %	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!

2.standarts: FARMACEITISKĀ KONSULTĀCIJA APTIEKĀ

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.kritērijs: Visā aptiekas darba laikā ir aptiekas apmeklētājiem ir pieejams farmaceits vai farmaceita asistents, kurš sniedz konsultācijas par medikamentiem, uztura bagātinātājiem un medicīniskajām ierīcēm.		
1.1. Izsniedzot medikamentus, uztura bagātinātājus un medicīnas ierīces, tiek nodrošināta konsultācija visiem aptiekas klientiem.	Jā / Nē	
2.kritērijs: Farmaceits un farmaceita asistents sniedz konsultācijas, kuras ir balstītas uz jaunāko, uz pierādījumiem balstīto informāciju.		
2.1. Aptiekā darba laikā speciālistiem ir nodrošināta pieeja uz pierādījumiem balstītai informācijai par medikamentiem.	Jā / Nē	
2.2. Aptiekas klientiem sniegtā informācija ir uz pierādījumiem balstīta un aktuāla.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Farmaceits un farmaceita asistents izmanto efektīvai konsultācijai piemērotākās komunikācijas metodes.		
3.1. Farmaceits vai farmaceita asistents identificē barjeras efektīvai komunikācijai ar klientu un mēģina tās novērst.	Jā / Nē	
3.2. Farmaceits vai farmaceita asistents izmanto atbilstošus ilustratīvos materiālus un / vai modeļus efektīvas komunikācijas panākšanai.	Jā / Nē	Pacientu organizāciju un LFB izstrādāti materiāli.
3.3. Farmaceits vai farmaceita asistents noskaidro, vai klients ir izpratis sniegto informāciju.	Jā / Nē	
4.kritērijs: Farmaceits vai farmaceita asistents konsultāciju pielāgo klienta vajadzībām.		
4.1. Farmaceits vai farmaceita asistents noskaidro, vai konkrētajai veselības problēmai klients iegādājas medikamentu pirmreizēji vai atkārtoti.	Jā / Nē	LFB izstrādātas vadlīnijas par iespējamiem jautājumiem.
4.2. Farmaceits vai farmaceita asistents pielāgo informāciju, ņemot vērā klienta vajadzības un izpratnes līmeni.	Jā / Nē	
4.3. Farmaceits vai farmaceita asistents piedāvā klientam informāciju par citiem resursiem, kur iegūt informāciju par medikamentu lietošanu.	Jā / Nē	Pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
5.kritērijs: Farmaceits papildina mutisko konsultāciju ar rakstiskiem materiāliem.		
5.1. Aptiekā ir pieejami un tiek lietoti rakstiski un vizuāli materiāli, kas papildina mutiskās konsultācijas.	Jā / Nē	Pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.kritērijs: Farmaceits un farmaceita asistents konsultē un skaidro par medicīnisko ierīču lietošanu.		
6.1. Farmaceiti un farmaceita asistenti prot demonstrēt klientam aptiekā pieejamo medicīnisko ierīču pareizu lietošanu.	Jā / Nē	
6.2. Klientam ir iespēja demonstrēt savas ierīces lietošanu un saņemt konsultāciju par nepieciešamajiem uzlabojumiem.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Farmaceiti un farmaceita asistenti ar klienta piekrišanu sistemātiski dokumentē klīniski nozīmīgus konsultāciju gadījumus.		
7.1. Farmaceits vai farmaceita asistents dokumentē visus konsultāciju gadījumus.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceutiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.2. Farmaceits vai farmaceita asistents dokumentē farmaceita rekomendācijas, mērķus, termiņus apsekošanas vizītei.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceutiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!
7.3. Farmaceits vai farmaceita asistents dokumentē iemeslus, kādēļ klīniski nozīmīgos gadījumos konsultācija vai rakstiska informācija klientam nav sniegta.	Jā / Nē	Kritērijs tiks vērtēts tikai pēc e-receptes un farmaceutiskās aprūpes dokumentēšanas moduļa ieviešanas e-veselības sistēmā!

3.standarts: ASINS GLIKOZES LĪMEŅA NOTEIKŠANA APTIEKĀ

- Šis standarts ir saistošs aptiekām, kurās tiek sniegts pakalpojums – glikozes līmeņa noteikšana asinīs. Šis pakalpojums tiek veikts sadarbībā ar citiem veselības aprūpes speciālistiem, galvenokārt ģimenes ārstiem.
- Aptiekā izmanto ekspresdiagnostikas metodes, lai noteiktu glikozes līmeni aptiekas apmeklētājiem ar palielinātu cukura diabēta risku un motivētu viņus doties pie ģimenes ārsta veikt turpmākos izmeklējumus.
- Glikozes līmeņa noteikšana un hiperglikēmijas riska skaidrošana var veicināt iedzīvotāju izpratni par savām veselības problēmām un pievērst uzmanību to nopietnībai, aicinot veikt papildus izmeklējumus pie sava ģimenes ārsta. Potenciāli tas var novērst smagākas komplikācijas nākotnē.
- Glikozes līmeņa noteikšana un riska skaidrošana aptiekā ir arī atbalsts cukura diabēta slimniekiem pašaprūpes veikšanā.

Ekspresdiagnostikas metodes aptiekā NEDRĪKST izmantot, lai

- noteiktu cukura diabēta diagnozi,
- farmaceits sāktu medicīnisku vai farmakoloģisku ārstēšanu,
- mainītu terapiju, ko ieteikuši citi veselības aprūpes speciālisti.

Cukura diabēts un hiperglikēmija

Cukura diabēts (CD) ir hroniska vielmaiņas slimība, kas izpaužas ar paaugstinātu cukura (glikozes) daudzumu asinīs, jo insulīna sekrēcijas un/vai insulīna darbības traucējumi organismā.

Hroniska hiperglikēmija var būt saistīta ar hroniskām acs, nieru, nervu un sirds un asinsvadu sistēmas komplikācijām. Cukura diabēta diagnoze tiek noteikta, pamatojoties uz glikozes līmeņa noteikšanu tukšā dūšā venozo asiņu plazmā. Diagnozi nevar noteikt, izmantojot glikēmijas noteikšanu ar glikometru.

Agrīna cukura diabēta diagnostika un efektīva ārstēšana ir svarīga, lai aizkavētu un/vai novērstu iespējamo cukura diabēta komplikāciju rašanos.

Ja klientam aptiekā tiek atklāts glikozes līmenis $\geq 6,1$ mmol/l $< 11,1$ mmol/l un klientam iepriekš nav noteikta cukura diabēta diagnoze, pacients jāaicina apmeklēt ģimenes ārstu un veikt atkārtotu glikozes līmeņa mērījumu tukšā dūšā.

Vēlamais glikozes līmenis asinīs:

tukšā dūšā vai pirms ēšanas	3,9 - 6,1 mmol/l
2 stundas pēc ēšanas	$< 7,8$ mmol/l

Pacienti, kuriem nepieciešama regulāra glikozes līmeņa kontrole asinīs:

- cukura diabēta diagnoze,
- cukura diabēta riska faktori,
- lieto medikamentus, kas var ietekmēt glikozes koncentrāciju asinīs (piemēram, glikokortikosteroīdus),

- pēc aknu vai aizkuņģa dziedzera operācijām,
- pacientiem, kam nepieciešama nieru aizstājterapija.

2. tipa cukura diabēta riska faktori:

- palielināta ķermeņa masa: $\geq 20\%$ virs ideālās ķermeņa masas vai $\text{KMI} \geq 25 \text{ kg/m}^2$,
- vecums ≥ 45 gadi;
- dislipidēmija: triglicerīdu līmenis (TG) $\geq 2,8 \text{ mmol/l}$ un/vai augsta blīvuma lipoproteīnu holesterīna līmenis (ABLH) $\leq 0,9 \text{ mmol/l}$,
- paaugstināts asinsspiediens AS $\geq 140 / \geq 90 \text{ mm Hg}$,
- anamnēzē kardiovaskulārās slimības,
- 1. pakāpes asinsradiniekiem konstatēts cukura diabēts,
- smēķētāji.

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1. kritērijs: Speciālisti¹, kas veic glikozes līmeņa mērīšanu aptiekā, ir atbilstoši apmācīti.		
1.1. Aptiekā tiek dokumentēts apmācību nosaukums, to pabeigšanas datums un speciālista vārds, uzvārds.	Jā / Nē	
1.2. Aptiekā ir izstrādāts un klientiem pieejams glikozes līmeņa noteikšanas pakalpojuma apraksts.	Jā / Nē	LFB izstrādā paraugu.
1.3. Pakalpojumu sniedzošās aptiekas tiek īpaši reģistrētas	Jā / Nē	Saskaņojams ar Valsts Zāļu aģentūru.
1.4. Glikozes līmeņa noteikšanu veic tikai tie aptiekas speciālisti, kas ir atbilstoši apmācīti un saņēmuši to apliecinošu sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.5. Mērījumu rezultātu skaidrošanu un klienta konsultēšanu veic tikai farmaceiti, kuri ir atbilstoši apmācīti un saņēmuši to apliecinošu apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.6. Speciālisti periodiski atjauno savas zināšanas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Jā / Nē	
1.7. Aptiekas vadītājs nodrošina, ka visi speciālisti, kuri veic glikozes līmeņa mērīšanu, izprot ekspresdiagnostikas lomu slimību profilaksē, hronisku saslimšanu uzraudzībā un veselības veicināšanā, kā arī spēj atšķirt ekspresdiagnostikas mērījumus no diagnozes noteikšanas.	Jā / Nē	

¹ Speciālisti – farmaceiti, farmaceita asistenti un citi aptiekas darbinieki ar veselības aprūpes speciālista kvalifikāciju (medmāsas, ārsta palīgi).

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.8. Aptiekas vadītājs nodrošina pakalpojuma nepārtrauktību un pieejamību.	Jā / Nē	
1.9. Ja pakalpojums netiek piedāvāts nepārtraukti visā aptiekas darba laikā, aptiekas skatlogā un / vai mājaslapā ir norādītas dienas un laiki, kurās mērījumi tiek piedāvāti.	Jā / Nē	
1.10. Ja aptieka īslaicīgi nespēj nodrošināt pakalpojumu (speciālistu trūkuma vai ierīču bojājuma dēļ) aptiekā ir iespēja atteikt pakalpojumu, norādot tuvāko iestādi, kur iespējams veikt mērījumu.	Jā / Nē	
2.kritērijs: Speciālists glikozes līmeņa noteikšanu veic piemērotā vidē.		
2.1. Glikozes līmeņa noteikšanai aptiekā ir pieejama nodalīta telpa vai zona ar krēsliem un galdu.	Jā / Nē	
2.2. Mērījumi netiek veikti medikamentu izsniegšanas zonā / pie letes vai vietā, kur tiek lietota pārtika vai dzērieni.	Jā / Nē	
2.3. Pakalpojums tiek sniegts vidē, kurai pacients devis savu piekrišanu un kura nodrošina konfidencialitāti.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Aptiekas vadītājs nodrošina visus nepieciešamos pasākumus, lai garantētu rezultātu pareizību un ticamību.		
3.1. Izmantotā ierīce atbilst EK direktīvas 93/42/EEK (Medicīnisko ierīču direktīva) prasībām.	Jā / Nē	
3.2. Teststrēmeles ir ar atbilstošu derīguma termiņu.	Jā / Nē	
3.3. Aptiekas vadītājs nodrošina piemērotu ierīces un teststrēmeļu uzglabāšanu atbilstoši uzglabāšanas noteikumiem.	Jā / Nē	
3.4. Ierīce tiek kalibrēta atbilstoši ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.5. Aptiekas vadītājs ir izstrādājis kvalitātes sistēmu regulārai ierīces pārbaudīšanai, kas atbilst ierīces ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.6. Regulārie kalibrācijas un citi pārbaudes pasākumi tiek dokumentēti, norādot datumu, aktivitātes nosaukumu, atbildīgā speciālista vārdu un uzvārdu.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
3.7. Tiek dokumentēti visi aptiekā veiktie mērījumi, norādot ierīces un testa strēmeļu nosaukumu un sērijas numuru, datumu un speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!
4.kritērijs: Asins paraugs tiek paņemts tā, lai nodrošinātu kvalitatīvu mērījumu.		
4.1. Aptiekas vadītājs ir izstrādājis priekšrakstu par asins parauga iegūšanu glikozes līmeņa noteikšanai un nodrošina tā ievērošanu.	Jā / Nē	Saskaņā ar LFB un ārstu profesionālo organizāciju apstiprinātām vadlīnijām.
5.kritērijs: Pirms mērījuma veikšanas speciālists iegūst nepieciešamo informāciju par pacientu un izskaidro procedūru.		
5.1. Speciālists iegūst īsu pacienta anamnēzi par dzīvesveidu, lietotajiem medikamentiem un citiem faktoriem, kas var ietekmēt rezultātu.	Jā / Nē	LFB izstrādā algoritmu pacienta iztaujāšanai.
5.2. Speciālists sniedz klientam informāciju par mērījuma mērķi.	Jā / Nē	
6.kritērijs: Farmaceits atbilstoši situācijai interpretē rezultātus, skaidro tos klientam un veic turpmāko rīcību.		
6.1. Farmaceits rezultātus klientam izskaidro atbilstoši klienta zināšanu un izpratnes līmenim.	Jā / Nē	
6.2. Ja glikozes līmenis pārsniedz pieļaujamo normu, farmaceits izskaidro paaugstināta glikozes līmeņa riskus.	Jā / Nē	
6.3. Rezultātus un / vai rekomendācijas, kā rīkoties tālāk, farmaceits klientam izsniedz rakstiskā formā.	Jā / Nē	
6.4. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits ar klienta atļauju nosūta mērījuma rezultātus ģimenes ārstam vai acina klientu apmeklēt ārstu ar izrakstu par aptiekā veiktajiem mērījumiem.	Jā / Nē	
6.5. Farmaceits skaidro mērījumu rezultātu, ņemot vērā faktoros, kas var ietekmēt rezultātus.	Jā / Nē	
6.6. Farmaceits skaidro mērījumu rezultātu, ņemot vērā klienta pašreizējo veselības stāvokli un dzīvesveidu.	Jā / Nē	
6.7. Ja nepieciešams, farmaceits klientam izsniedz viegli uztveramu izglītojošu materiālu par glikozes līmeni asinīs un hiperglikēmiju.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.8. Farmaceits dokumentē rezultātu un rekomendācijas, ievērojot pacienta konfidencialitāti.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!
6.9. Farmaceits ar klientu pārūnā klienta iespēju apmeklēt ģimenes ārsta vai speciālistu, ja nepieciešams veikt papildu izmeklējumus.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Farmaceits klientam sniedz konsultāciju vai nodrošina izglītojošus materiālus par veselīgu dzīvesveidu (klienta izpratne par šiem faktoriem tiek noteikta, iegūstot anamnēzi). Ja nepieciešams, farmaceits klientam var nozīmēt atsevišķu laiku konsultācijai. Konsultācija tiek piedāvāta šādiem klientiem: • ar 2. tipa cukura diabēta diagnozi vai robežhiperglikēmiju; • kuriem aptiekas mērījumos ir paaugstināts glikozes līmenis un papildus ir palielināta ķermeņa masa, paaugstināts asinsspiediens, holesterīna līmenis un/vai klients smēķē. • pacientu ģimenes locekļiem par dzīvesveida maiņu. Šī konsultācija nav piemērota klientiem, kuriem hiperglikēmiju var izraisīt citi faktori (piemēram, medikamenti, grūtniecība u.c.).		
7.1. Ja nepieciešams, farmaceits apmāca klientu, kā patstāvīgi veikt pašaprūpi.	Jā / Nē	
7.2. Farmaceits sniedz konkrētam klientam piemērotu informāciju.	Jā / Nē	
7.3. Farmaceitam ir pieejami un zināmi uz pierādījumiem balstīti informācijas resursi par veselības veicināšanu.	Jā / Nē	
7.4. Farmaceits izskaidro klientam hiperglikēmijas mehānismu un diētas ietekmi uz šo rādītāju, kā arī diētas pielāgošanas principus.	Jā / Nē	
7.5. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā piemērotu ēdienkaršu paraugus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.6. Farmaceits izskaidro klientam fizisko aktivitāšu ietekmi uz hiperglikēmiju un cukura diabētu.	Jā / Nē	
7.7. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā vienkāršotas fizisko aktivitāšu programmas.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.8. Farmaceits sniedz ieteikumus, kur klients var saņemt papildu informāciju.	Jā / Nē	

4.standarts: ASINSSPIEDIENA UN PULSA MĒRĪŠANA APTIEKĀ

- Šis standarts ir saistošs aptiekām, kurās tiek sniegts pakalpojums – asinsspiediena mērīšana. Šis pakalpojums tiek veikts sadarbībā ar citiem veselības aprūpes speciālistiem, galvenokārt ģimenes ārstiem.
- Asinsspiediena un pulsa mērījumi un risku skaidrošana var palielināt iedzīvotāju izpratni par savām veselības problēmām un vērst uzmanību uz to nopietnību, aicinot veikt papildus izmeklējumus pie sava ģimenes ārsta. Potenciāli tas var novērst smagākas komplikācijas nākotnē.
- Asinsspiediena un pulsa mērīšana aptiekā ir arī atbalsts pacientiem ar hroniskām saslimšanām pašaprūpes veikšanai.

Veselības pārbaudes aptiekā NEDRĪKST izmantot, lai

- noteiktu hipertensijas diagnozi,
- farmaceits sāktu medicīnisku vai farmakoloģisku ārstēšanu,
- mainītu terapiju, ko ieteikuši citi veselības aprūpes speciālisti.

Paaugstināts asinsspiediens

Asinsspiediena paaugstināšanās virs normas ir slimība, ko sauc par arteriālo hipertensiju. Arteriālās hipertensijas gadījumā paaugstināts asinsspiediens virs 140/90 mm Hg var būt gan pastāvīgi, gan periodiski. Cilvēka asinsspiediens ir atkarīgs no sarežģītiem procesiem nervu sistēmā un bioloģiski aktīvām vielām, kuras veidojas virsnierēs un nierēs.

Asinsspiedienu var iedalīt vairākās grupās atkarībā no asinsspiediena līmeņa:

- optimāls asinsspiediens: < 120/80 mm Hg,
- normāls asinsspiediens: < 130/85 mm Hg,
- augsti normāls asinsspiediens: 130-139/85-89 mm Hg,
- pakāpes (viegla) hipertensija: 140-160/90-100 mm Hg,
- pakāpes (mērena) hipertensija: 160-180/100-110 mm Hg,
- pakāpes (stipra) hipertensija: > 180/110 mm Hg.

Paaugstināts asinsspiediens var izpausties ar:

- galvassāpēm,
- reiboni,
- nervozitāti,
- sirdsklauvēs,
- sāpēm sirds apvidū.

Pulss

Sirdsdarbības frekvence miera stāvoklī ir neatkarīgs rādītājs, kas ļauj vienkārši novērtēt organisma pārmaiņas un kardiovaskulāro slimību risku. Lai arī pulsu neiekļauj kopējā kardiovaskulāro slimību riska novērtēšanas aprēķinos, tas sniedz ieskatu par veselības izmaiņām.

Sirdsdarbības frekvence korelē ar tādiem faktoriem kā arteriālā hipertensija, insulīns, lipīdi,

ķermeņa svars, taču vienlaikus tā ir neatkarīgs kardiovaskulāro slimību riska faktors. Eiropas Hipertensijas biedrība norāda, ka sirdsdarbības frekvence ir pat nozīmīgāks kardiovaskulāras nāves riska faktors nekā holesterīns un/vai arteriālā hipertensija.

Par riska faktoru var uzskatīt sirdsdarbības frekvenci miera stāvoklī $\geq 80/\text{min}$.

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.kritērijs: Speciālisti², kas veic asinsspiediena un pulsa mērīšanu aptiekā, ir atbilstoši apmācīti.		
1.1. Aptiekā dokumentē apmācību nosaukumu, to pabeigšanas datumu un speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	
1.2. Aptiekā ir pieejams asinsspiediena un pulsa pakalpojuma procedūras apraksts.	Jā / Nē	LFB izstrādā paraugu.
1.3. Pakalpojumu sniedzošās aptiekas tiek īpaši reģistrētas.	Jā / Nē	Saskaņojams ar Valsts Zāļu aģentūru.
1.4. Asinsspiediena un pulsa mērīšanu un pacientu konsultēšanu veic tikai tie aptiekas speciālisti, kuri saņēmuši apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.5. Rezultātu interpretāciju un klienta konsultēšanu veic farmaceiti, kas ir atbilstoši apmācīti un saņēmuši atbilstošu sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.6. Speciālisti periodiski atjauno savas zināšanas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Jā / Nē	
1.7. Aptiekas vadītājs nodrošina, ka visi speciālisti, kuri veic asinsspiediena un pulsa mērīšanu, izprot ekspresdiagnostikas lomu slimību profilaksē, hronisku saslimšanu uzraudzībā un veselības veicināšanā, kā arī spēj atšķirt ekspresdiagnostikas mērījumus no diagnozes uzstādīšanas.	Jā / Nē	
1.8. Aptiekas vadītājs nodrošina pakalpojuma nepārtrauktību un pieejamību.	Jā / Nē	
1.9. Aptiekas skatlogā un/vai mājaslapā ir norādītas dienas un laiki, kurās mērījumi tiek piedāvāti, ja pakalpojums netiek piedāvāts nepārtraukti aptiekas darba laikā.	Jā / Nē	

² Speciālisti – farmaceiti, farmaceita asistenti un citi aptiekas darbinieki ar veselības aprūpes speciālista kvalifikāciju (medmāsas, ārsta palīgi).

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.10. Ja aptieka īslaicīgi nespēj nodrošināt pakalpojumu (speciālistu trūkuma vai ierīču bojājuma dēļ) aptiekā ir iespēja atteikties pakalpojumu, norādot tuvāko iestādi, kur iespējams veikt mērījumu.	Jā / Nē	
1.11. Speciālists, kurš veic ekspresdiagnostiku, ir apmācīts, kā rīkoties ārkārtas situācijās.	Jā / Nē	
2.kritērijs: Speciālists veic asinsspiediena un pulsa mērījumus piemērotā vidē.		
2.1. Asinsspiediena vai pulsa noteikšanai aptiekā ir pieejama nodalīta telpa vai zona ar krēsliem un galdu.	Jā / Nē	
2.2. Asinsspiediena un pulsa mērījumi netiek veikti medikamentu izsniegšanas zonā/ pie letes vai vietā, kur tiek lietota pārtika un dzērieni.	Jā / Nē	
2.3. Pakalpojums tiek sniegts vidē, kurai pacients devis savu piekrišanu un kura nodrošina konfidencialitāti.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Aptiekas vadītājs nodrošina visus nepieciešamos pasākumus, lai garantētu rezultātu pareizību un ticamību.		
3.1. Asinsspiediena noteikšanai aptiekā tiek izmantota tikai manuālā vai automātiskā <u>augšdelma</u> asinsspiediena mērīšanas ierīce.	Jā / Nē	
3.2. Ierīce atbilst EK direktīvas 93/42/EEK (Medicīnisko ierīču direktīva) prasībām.	Jā / Nē	
3.3. Ierīces verifikācija tiek veikta atbilstoši LR normatīvajam regulējumam.	Jā / Nē	LR MK noteikumi Nr.40
3.4. Aptiekā ir izstrādāta iekšējā kvalitātes sistēma regulārai ierīces pārbaudīšanai, kas saskan ar ierīces ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.5. Regulārie verifikācijas, kalibrācijas un citi pārbaudes pasākumi tiek dokumentēti, norādot datumu, veikto darbību un atbildīgā speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	
3.6. Tiek dokumentēti visi aptiekā veiktie mērījumi, norādot ierīces nosaukumu, sērijas numuru, atbildīgā speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	
4.kritērijs: Speciālists veic asinsspiediena un pulsa mērījumus tā, lai nodrošinātu maksimāli kvalitatīvu mērījumu.		
4.1. Asinsspiediena mērīšana notiek, klientam sēžot, pēc vismaz 5 min atpūtas.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
4.2. Klienta roka atrodas ērtā pozīcijā, izstiepta, atbalstīta, sirds līmenī.	Jā / Nē	
4.3. Asinsspiediena mērīšanas ierīces aproces gumijotajai daļai jāaptver apmēram 80% no augšdelma.	Jā / Nē	
4.4. Mērījumu veicot pirmo reizi, asinsspiedienu nosaka abās rokās, lai noskaidrotu, vai nav asinsspiediena atšķirības starp rokām. Ja ir atšķirība, tad nākamajā reizē asinsspiedienu mēra tajā rokā, kurā reģistrē augstāku asinsspiedienu.	Jā / Nē	
4.5. Tiek veikti trīs mērījumi ar 2 min intervālu.	Jā / Nē	
4.6. Sirds darbības frekvence miera stāvoklī novērtē, pacientam atrodoties klusā telpā, komforta temperatūrā pēc piecu minūšu atpūtas (nosacījumi kā asinsspiediena mērījumam).	Jā / Nē	
4.7. Lietojot manuālo ierīci, pulsu skaita 30 sek, skaitīšanu atkārtojot divas reizes.	Jā / Nē	
5.kritērijs: Pirms mērījuma veikšanas speciālists ievāc nepieciešamo informāciju par pacientu un izskaidro procedūru.		
5.1. Speciālists iegūst informāciju par klienta dzīvesveidu, lietotajiem medikamentiem un citiem faktoriem, kas var ietekmēt rezultātu.	Jā / Nē	
5.2. Speciālists nodrošina, ka pacients izprot mērījuma mērķi.	Jā / Nē	
6.kritērijs: Farmaceits atbilstoši situācijai interpretē rezultātus, skaidro klientam un veic tālākas aktivitātes.		
6.1. Farmaceits rezultātus izskaidro atbilstoši klienta zināšanu un izpratnes līmenim.	Jā / Nē	
6.2. Ja rezultāti pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits klientam skaidro sirds-asinsvadu slimību riskus.	Jā / Nē	
6.3. Rezultātus un/vai rekomendācijas, kā rīkoties tālāk, farmaceits klientam izsniedz rakstiskā formā.	Jā / Nē	
6.4. Ja rezultāti pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits ar klienta piekrišanu nosūta rezultātus ģimenes ārstam vai aicina klientu apmeklēt ārstu ar izrakstu par aptiekā veiktajiem mērījumiem.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.5. Farmaceits interpretē rezultātu, ņemot vērā faktoros, kas var ietekmēt rezultātus.	Jā / Nē	
6.6. Farmaceits skaidro rezultātu, ņemot vērā klienta pašreizējo veselības stāvokli un dzīvesveidu.	Jā / Nē	
6.7. Ja nepieciešams, farmaceits klientam izsniedz viegli uztveramus izglītojošus materiālus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.8. Farmaceits dokumentē rezultātus un rekomendācijas, ievērojot pacienta datu konfidencialitāti.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!
6.9. Farmaceits ar klientu pārrunā iespēju apmeklēt ģimenes ārstu, ja nepieciešams veikt papildus izmeklējumus.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Ievērojami paaugstināta asinsspiediena gadījumā farmaceits atbilstoši rīkojas.		
7.1. Farmaceits izvērtē klienta medikamentu lietošanas paradumus, skaidro pareizas un regulāra medikamentu lietošanas nozīmību. Ja nepieciešams, farmaceits ar klienta piekrišanu sazinās ar ģimenes ārstu vai aicina klientu apmeklēt ģimenes ārstu.	Jā / Nē	
7.2. Steidzami kupējamās krīzes gadījumā ($\geq 180/110$ mmHg), ja pacientam nav pieejami izrakstītie medikamenti, farmaceits izsniedz vienu tableti ātras iedarbības antihipertensīva līdzekļa un rekomendē steidzami apmeklēt ģimenes ārstu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar ārstu profesionālām organizācijām izstrādās algoritmu farmaceita rīcībai steidzami un neatliekami kupējamās krīzes gadījumā.
7.3. Neatliekami kupējamās krīzes gadījumā ($\geq 180/120$ mmHg) farmaceits ar klienta piekrišanu izsauc neatliekamo medicīnisko palīdzību.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar ārstu profesionālām organizācijām izstrādās algoritmu farmaceita rīcībai steidzami un neatliekami kupējamās krīzes gadījumā.
7.4. Ja klients atsakās no hospitalizācijas, farmaceits saņem rakstisku klienta atteikšanos no palīdzības izsaukšanas.	Jā / Nē	
7.5. Farmaceits dokumentē veiktās darbības, nodrošinot klienta datu konfidencialitāti.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
8.kritērijs: Klientam tiek sniegta konsultācija vai nodrošināti materiāli par veselīgu dzīvesveidu (klienta izpratne par šiem faktoriem tiek noteikta, iegūstot informāciju par veselības stāvokli). Ja nepieciešams, farmaceits konsultācijai nozīmē atsevišķu laiku. Konsultācija tiek piedāvāta sekojošiem aptiekas klientiem: • ar diagnosticētu hipertensiju, • ar paaugstinātu asinsspiedienu un palielinātu KMI, • smēķētājiem, • pacienta ģimenes locekļiem par dzīvesveida maiņu.		
8.1. Ja nepieciešams, farmaceits apmāca klientu, kā pareizi veikt mērījumus.	Jā / Nē	
8.2. Farmaceits sniedz informāciju, kas ir piemērota individuālam klientam.	Jā / Nē	
8.3. Farmaceitam ir pieejami un zināmi uz pierādījumiem balstīti resursi par veselības veicināšanu.	Jā / Nē	
8.4. Farmaceits izskaidro klientam paaugstināta asinsspiediena veidošanās mehānismu un diētas ietekmi uz rādītājiem, kā arī sniedz informāciju par pārtikas produktiem, no kuriem ieteicams izvairīties.	Jā / Nē	
8.5. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā ēdienkaršu paraugus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
8.6. Farmaceits izskaidro klientam fizisko aktivitāšu ietekmi uz asinsspiediena rādītājiem.	Jā / Nē	
8.7. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā vienkāršotas fizisko aktivitāšu programmas.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
8.8. Farmaceits sniedz ieteikumus, kur klients var saņemt papildu informāciju.	Jā / Nē	

5.standarts: APTAUKOŠANĀS MĒRĪJUMI APTIEKĀ

- Šis standarts ir saistošs aptiekām, kurās tiek sniegts pakalpojums – ķermeņa masas un KMI noteikšana. Šis pakalpojums tiek veikts sadarbībā ar citiem veselības aprūpes speciālistiem, galvenokārt ģimenes ārstiem.
- Aptiekā veselības pārbaudi veic, lai atklātu aptaukošanos aptiekas apmeklētājiem, kuriem ir paaugstināts risks saslimt ar sirds-asinsvadu slimībām, un motivētu viņus doties pie ģimenes ārstiem veikt tālākus izmeklējumus.
- Aptaukošanās noteikšana un riska skaidrošana var palielināt iedzīvotāju izpratni par savām veselības problēmām un uzsvērt uz to nopietnību, aicinot veikt papildus izmeklējumus pie sava ģimenes ārsta. Potenciāli tas var novērst smagākas komplikācijas nākotnē.

Aptaukošanās mērījumus aptiekā NEDRĪKST izmantot, lai

- noteiktu diagnozi,
- mainītu terapiju, ko nozīmējuši citi veselības aprūpes profesionāļi

Ķermeņa masas indekss

Liekā ķermeņa masa un aptaukošanās ir nozīmīgs koronārās sirds slimības (KSS), sirds kambaru disfunkcijas, hroniskas sirds mazspējas, insulta un aritmijas, kā arī cukura diabēta riska faktors. Palielināts taukaudu daudzums vairumā gadījumu saistīts ar palielinātu taukšūnu izmēru, lai gan var būt palielināts arī to daudzums, īpaši, cilvēkiem, kam aptaukošanās radusies jau bērnībā. Indekss tiek aprēķināts, izmantojot sekojošu formulu:

$$\text{KMI} = \text{ķermeņa masa (kg)} / \text{augums}^2 (\text{m}^2)$$

Ķermeņa masas iedalījums atkarībā no KMI

Ķermeņa masas grupa	KMI , kg/m^2	Slimības risks
Samazināta ķermeņa masa	< 18,5	Palielināts
Normāla ķermeņa masa	18,5 – 24,9	Normāls
Palielināta ķermeņa masa	25,0 – 29,9	Palielināts
Aptaukošanās	30,0 - 34,9	Augsts
Izteikta aptaukošanās	35,0 – 39,9 ≥ 40,0	Ļoti augsts Izteikti augsts

Vidukļa apkārtmērs

Bez KMI noteikti jānosaka arī taukaudu sadalījums ķermenī. Pārmērīgs abdominālo taukaudu daudzums ir saistīts ar sirds kambaru funkcijas traucējumiem un KSS risku. Ir pierādīts, ka vidukļa apkārtmēra rādītājs tieši atbilst intraabdominālās aptaukošanās pakāpei.

Vidukļa apkārtmērs ≥ 88 cm sievietēm un ≥ 102 cm vīriešiem ir saistīts ar palielinātu KSS risku. Vidukļa apkārtmēra mērījumi, tāpat kā asinsspiediena mērījumi, ir jāveic regulāri.

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.kritērijs: Ķermeņa masas kontroli aptiekā veic atbilstoši apmācīti speciālisti³.		
1.1. Aptiekā tiek dokumentēts apmācību nosaukums, to pabeigšanas datums un speciālista vārds, uzvārds.	Jā / Nē	
1.2. Aptiekā ir pieejams pakalpojuma procedūras apraksts.	Jā / Nē	LFB izstrādā paraugu.
1.3. Pakalpojumu sniedzošās aptiekas tiek īpaši reģistrētas.	Jā / Nē	Saskaņojams ar ZVA.
1.4. Ķermeņa masas noteikšanu un pacientu konsultēšanu veic tikai tie aptiekas speciālisti, kuri saņēmuši apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.5. Rezultātu skaidrošanu un klientu konsultēšanu veic farmaceiti, kuri saņēmuši apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	
1.6. Speciālisti periodiski atjauno savas zināšanas atbilstoši pakalpojuma aprakstam.	Jā / Nē	
1.7. Aptiekas vadītājs nodrošina, ka visi speciālisti, kuri veic ķermeņa masas noteikšanu, izprot veselības pārbaužu lomu slimību profilaksē, hronisku saslimšanu uzraudzībā un veselības veicināšanā, kā arī spēj atšķirt veselības pārbaudes mērījumus no diagnozes uzstādīšanas.	Jā / Nē	
1.8. Aptiekas vadītājs nodrošina pakalpojuma nepārtrauktību un pieejamību.	Jā / Nē	
1.9. Aptiekas skatlogā un/vai mājaslapā ir norādītas dienas un laiki, kurās mērījumi tiek piedāvāti, ja pakalpojums netiek sniegts nepārtraukti aptiekas darba laikā.	Jā / Nē	
1.10. Ja aptieka īslaicīgi nespēj nodrošināt pakalpojumu (speciālistu trūkuma vai ierīču bojājuma dēļ), aptiekā ir iespēja atteikt pakalpojumu, norādot tuvāko iestādi, kur iespējams veikt mērījumu.	Jā / Nē	
1.11. Speciālisti, kuri veic aptaukošanās mērījumus, ir apmācīti, kā rīkoties ārkārtas situācijās.	Jā / Nē	

³ Speciālisti – farmaceiti, farmaceita asistenti un citi aptiekas darbinieki ar veselības aprūpes speciālista kvalifikāciju (medmāsas, ārsta palīgi).

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
2.kritērijs: Speciālisti aptaukošanās mērījumus aptiekā veic piemērotā vidē.		
2.1. Aptaukošanās mērījumu veikšanai aptiekā ir pieejama nodalīta telpa vai zona ar krēsliem un galdu.	Jā / Nē	
2.2. Mērījumi netiek veikti medikamentu izsniegšanas zonā/pie letes vai vietā, kur tiek lietota pārtika un dzērieni.	Jā / Nē	
2.3. Pakalpojums tiek sniegts vidē, kurai pacients devis savu piekrišanu un kura nodrošina konfidencialitāti.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Aptiekas vadītājs veic visus nepieciešamos pasākumus, lai aptaukošanās mērījumu rezultāti būtu pareizi un ticami.		
3.1. Nepieciešamās mērierīces atbilst EK direktīvas 93/42/EEK (Medicīnisko ierīču direktīva) prasībām.	Jā / Nē	
3.2. Aptaukošanās mērīšanai izmantoto ierīču verifikācija tiek veikta atbilstoši normatīvajam regulējumam (ja piemērojams).	Jā / Nē	LR MK noteikumi Nr.40.
3.3. Regulārie verifikācijas, kalibrācijas un citi pārbaudes pasākumi tiek dokumentēti, norādot datumu, veikto darbību, atbildīgā speciālista vārdu un uzvārdu.	Jā / Nē	
3.4. Aptiekā ir izstrādāta iekšējā kvalitātes sistēma regulārai ierīces pārbaudīšanai, kas saskan ar ierīces ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.5. Tiek dokumentēti visi aptiekā veiktie aptaukošanās mērījumi, norādot ierīces nosaukumu un sērijas numuru, atbildīgā speciālista identifikatoru.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!
4.kritērijs: Ķermeņa masas, auguma un vidukļa apkārtmēra mērījumi tiek veikti tā, lai nodrošinātu maksimāli kvalitatīvu mērījumu.		
4.1. Nosakot ķermeņa masu, klientu lūdz nogērbt virsdrēbes un apavus.	Jā / Nē	
4.2. Nosakot augumu, klientu lūdz novilkt apavus.	Jā / Nē	
4.3. Vidukļa apkārtmērs tiek noteikts punktā, kurš atrodas vidū starp apakšējo ribu un iegurni izciļņiem.	Jā / Nē	
4.4. Vidukļa apkārtmērs tiek noteikts, klientam veicot izelpu, kad vēders ir atbrīvots.	Jā / Nē	

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
5.kritērijs: Pirms aptaukošanās mērījumu veikšanas speciālists iegūst nepieciešamo informāciju par pacientu un izskaidro procedūru.		
5.1. Pirms mērījuma speciālists iztaujā klientu par dzīvesveidu, lietotajiem medikamentiem un citiem faktoriem, kas var ietekmēt aptaukošanās mērījumu rezultātu.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejams jautājumu paraugs.
5.2. Speciālists nodrošina, ka klients izprot mērījuma mērķi.	Jā / Nē	
6.kritērijs: Farmaceits interpretē rezultātus atbilstoši situācijai, izskaidro tos klientam un veic tālākas aktivitātes.		
6.1. Farmaceits sniedz rekomendācijas, pamatojoties uz KMI un vidukļa apkārtmēra mērījumu rezultātiem.	Jā / Nē	
6.2. Farmaceits rezultātus izskaidro atbilstoši klienta zināšanu un saprašanas līmenim.	Jā / Nē	
6.3. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits klientam izskaidro sirds-asinsvadu slimību riskus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.4. Farmaceits rezultātus un/vai rekomendācijas klientam izsniedz rakstiskā formā.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.5. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits ar klienta piekrišanu nosūta rezultātus ģimenes ārstam vai aicina klientu apmeklēt ārstu ar izrakstu par aptiekā veiktajiem mērījumiem.	Jā / Nē	
6.6. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamo normu, farmaceits aicina klientu veikt atkārtotu mērījumu pēc 6 mēnešiem.	Jā / Nē	
6.7. Farmaceits skaidro rezultātu, ņemot vērā faktorus, kas var ietekmēt rezultātu.	Jā / Nē	
6.8. Farmaceits skaidro rezultātu, ņemot vērā klienta pašreizējo veselības stāvokli un dzīvesveidu.	Jā / Nē	
6.9. Ja nepieciešams, farmaceits izsniedz klientam viegli uztveramu un izglītojošu materiālu par aptaukošanos.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.10. Farmaceits dokumentē rezultātus un rekomendācijas, ievērojot pacienta datu konfidencialitāti.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceutiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.11. Farmaceits pārrunā ar klientu iespēju apmeklēt ģimenes ārstu, ja nepieciešams veikt papildus izmeklējumus.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Klientam tiek sniegta konsultācija vai izsniegti materiāli par veselīgu dzīvesveidu (klienta izpratne par šiem faktoriem tiek noteikta, iegūstot informāciju par veselību). Ja nepieciešams farmaceits nozīmē atsevišķu laiku konsultācijai. Konsultāciju piedāvā: • klientiem ar palielinātu KMI un vidukļa apkārtmēru, • smēķētājiem, • klientu ģimenes locekļiem par dzīvesveida maiņu.		
7.1. Farmaceits sniedz informāciju, kas ir piemērota individuālam klientam.	Jā / Nē	
7.2. Farmaceitam ir pieejami un zināmi uz pierādījumiem balstīti resursi par veselības veicināšanu.	Jā / Nē	
7.3. Farmaceits izskaidro aptaukošanās ietekmi uz sirds asinsvadu saslimšanu un cukura diabēta risku.	Jā / Nē	
7.4. Farmaceits izskaidro diētas ietekmi uz mērījumu rezultātu, kā arī norāda pārtikas produktus, no kuru lietošanas būtu jāizvairās.	Jā / Nē	
7.5. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā ēdienkaršu paraugus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.6. Farmaceits izskaidro klientam fizisko aktivitāšu ietekmi uz mērījumu rezultātiem.	Jā / Nē	
7.7. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā vienkāršotas fizisko aktivitāšu programmas.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.8. Farmaceits sniedz ieteikumus, kur klients var saņemt papildu informāciju.	Jā / Nē	

6.standarts: ASINS KOPĒJĀ HOLESTERĪNA UN TRIGLICERĪDU LĪMEŅA MĒRĪJUMI APTIEKĀ

- Šis standarts ir saistošs aptiekām, kurās tiek sniegts pakalpojums – holesterīna un triglicerīdu līmeņa noteikšana asinīs. Šis pakalpojums tiek veikts sadarbībā ar citiem veselības aprūpes speciālistiem, galvenokārt ģimenes ārstiem.
- Aptiekā veselības pārbaudi veic, lai noteiktu lipīdu līmeni aptiekas apmeklētājiem ar paaugstinātu sirds-asinsvadu slimību risku un motivētu viņus doties pie ģimenes ārstiem veikt specializētus izmeklējumus.
- Lipīdu līmeņa noteikšana un riska skaidrošana var palielināt iedzīvotāju izpratni par savām veselības problēmām un vērst uzmanību uz to nopietnību, aicinot veikt papildus izmeklējumus pie sava ģimenes ārsta. Potenciāli tas var novērst smagākas komplikācijas nākotnē.
- Lipīdu līmeņa noteikšana un risku skaidrošana ir arī atbalsts pacientiem ar hroniskām saslimšanām pašaprūpes veikšanā.

Ekspresdiagnostikas metodes aptiekā NEDRĪKST izmantot, lai

- noteiktu diagnozi,
- farmaceits sāktu medicīnisku vai farmakoloģisku ārstēšanu,
- mainītu terapiju, ko nozīmējuši citi veselības aprūpes profesionāļi.

Paaugstināts holesterīna līmenis.

Holesterīns ir organismam nepieciešama taukiem līdzīga viela. Lielākā daļa holesterīna tiek ražota aknās, un nelielā daudzumā tas organismā nonāk ar noteiktiem produktiem. Problēmas rodas tad, ja ķermenī rodas pārāk daudz zema blīvuma lipoproteīnu vai ar pārtiku uzņemtais holesterīna daudzums pārsniedz organisma spējas to izlietot. Holesterīna pārpalikums uzkrājas un veido nogulsnes (aterosklerotiskas plātnītes) uz asinsvadu sienām, kuru dēļ asinis arvien sliktāk apgādā sirds muskuli ar skābekli un barības vielām.

Ir dažāda veida holesterīns. Izšķir **kopējo holesterīnu (KH)**, kas sastāv no **zema blīvuma lipoproteīnu holesterīna (ZBL-H)** jeb t.s. „sliktā holesterīna” un **augsta blīvuma lipoproteīnu holesterīna (ABL-H)** jeb t.s. „labā holesterīna”. ZBL-H nogulsnējas asinsvados, veidojot aterosklerotiskās plātnītes. Holesterīna spēja izgulsnēties asinsvadu sienā ir atkarīga ne tikai no holesterīna līmeņa, bet arī no citu lipīdu, piemēram, triglicerīdu (TG) līmeņa, kā arī no pārējiem riska faktoriem.

Dislipidēmija ir viens no galvenajiem kardiovaskulāro slimību riska faktoriem, un tā ir īpaši saistīta ar koronārās sirds slimības un perifērisko artēriju slimības, bet mazākā mērā – arī ar insulta riska palielināšanos.

Aptiekā tiek noteikts kopējais holesterīna līmenis.

Amerikas Sirds Asociācija (American Heart Association) un Eiropas Kardioloģijas Biedrības (European Cardiology Society) rekomendācijas kopējā holesterīna līmeņa interpretēšanai:

KH līmenis	Atzinums
Mazāk par 5 mmol/l	Vēlamais holesterīna līmenis
5 līdz 6,2 mmol/l	Paaugstināts holesterīna līmenis
Virš 6,2 mmol/l	Augsts holesterīna līmenis

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.kritērijs: Holesterīna līmeņa noteikšanu aptiekā veic atbilstoši apmācīti speciālisti⁴.		
1.1. Aptiekā dokumentē apmācību nosaukumu, to pabeigšanas datumu un speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	
1.2. Aptiekā ir pieejams lipīdu līmeņa noteikšanas pakalpojuma procedūras apraksts.	Jā / Nē	LFB izstrādā paraugu.
1.3. Pakalpojumu sniedošās aptiekas tiek īpaši reģistrētas.	Jā / Nē	Saskaņojams ar Valsts Zāļu aģentūru.
1.4. Holesterīna līmeņa noteikšanu un pacientu konsultēšanu veic tikai tie aptiekas speciālisti, kuri saņēmuši apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	LFB sadarbībā ar citām profesionālajām organizācijām izstrādās minimālās prasības apmācību programmai.
1.5. Rezultātu skaidrošanu un klientu konsultēšanu veic farmaceiti, kuri saņēmuši apmācību sertifikātu.	Jā / Nē	
1.6. Speciālisti periodiski atjauno savas zināšanas atbilstoši pakalpojuma specifikācijai.	Jā / Nē	
1.7. Aptiekas vadītājs nodrošina, ka visi speciālisti, kuri veic holesterīna līmeņa noteikšanu, izprot ekspresdiagnostikas lomu slimību profilaksē, hronisku saslimšanu uzraudzībā un veselības veicināšanā. Spēj atšķirt ekspresdiagnostikas mērījumus no diagnozes uzstādīšanas.	Jā / Nē	
1.8. Aptiekas vadītājs nodrošina pakalpojuma nepārtrauktību un pieejamību.	Jā / Nē	
1.9. Aptiekas skatlogā un/vai mājaslapā ir norādītas dienas un laiki, kurās mērījumi tiek piedāvāti, ja pakalpojums netiek sniegts nepārtraukti aptiekas darba laikā.	Jā / Nē	

⁴ Speciālisti – farmaceiti, farmaceita asistenti un citi aptiekas darbinieki ar veselības aprūpes speciālista kvalifikāciju (medmāsas, ārsta palīgi).

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
1.10. Ja aptieka īslaicīgi nespēj nodrošināt pakalpojumu (speciālistu trūkuma vai ierīču bojājuma dēļ), aptiekā ir iespēja atteikties pakalpojumu, norādot tuvāko iestādi, kur iespējams veikt mērījumu.	Jā / Nē	
2.kritērijs: Speciālisti lipīdu līmeņa mērījumus aptiekā veic piemērotā vidē.		
2.1. Lipīdu līmeņa noteikšanai aptiekā ir pieejama nodalīta telpa vai zona ar krēsliem un galdu.	Jā / Nē	
2.2. Mērījumi netiek veikti medikamentu izsniegšanas zonā/pie letes vai vietā, kur tiek lietota pārtika un dzērieni.	Jā / Nē	
2.3. Pakalpojums tiek sniegts vidē, kurai pacients devis savu piekrišanu un kura nodrošina konfidencialitāti.	Jā / Nē	
3.kritērijs: Aptiekas vadītājs veic visus nepieciešamos pasākumus, lai rezultāti būtu pareizi un ticami.		
3.1. Lipīdu līmeņa mērīšanai izmantotās mērierīces atbilst EK direktīvas 93/42/EEK (Medicīnisko ierīču direktīva) prasībām.	Jā / Nē	
3.2. Teststrēmeles ir ar atbilstošu derīguma termiņu.	Jā / Nē	
3.3. Aptiekā nodrošina piemērotu ierīces un teststrēmeļu uzglabāšanu atbilstoši uzglabāšanas noteikumiem.	Jā / Nē	
3.4. Aptiekā ir izstrādāta kvalitātes sistēma regulārai ierīces pārbaudīšanai, kas saskan ar ierīces ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.5. Lipīdu līmeņa noteikšanas ierīce tiek kalibrēta atbilstoši ražotāja ieteikumiem.	Jā / Nē	
3.6. Regulārie kalibrācijas un citi pārbaudes pasākumi tiek dokumentēti, norādot datumu, veikto darbību, rezultātu, speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	
3.7. Visi aptiekā veiktie mērījumi tiek dokumentēti, norādot ierīces un teststrēmeļu nosaukumu, sērijas numuru, atbildīgā speciālista vārdu, uzvārdu.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
4.kritērijs: Asins paraugs tie iegūts tā, lai nodrošinātu maksimāli kvalitatīvu mērījumu.		
4.1. Aptiekā ir izstrādāts asins parauga iegūšanas procedūras apraksts.	Jā / Nē	Saskaņā ar LFB un ārstu profesionālo organizāciju apstiprinātām vadlīnijām.
5.kritērijs: Pirms mērījuma veikšanas speciālists iegūst nepieciešamo informāciju par pacientu un izskaidro procedūru.		
5.1. Pirms mērījuma speciālists iztaujā klientu par dzīvesveidu, lietotajiem medikamentiem un citiem faktoriem, kas var ietekmēt rezultātu.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejams jautājumu paraugs.
5.2. Speciālists nodrošina, ka klients izprot mērījuma mērķi.	Jā / Nē	
6.kritērijs: Farmaceits interpretē rezultātus atbilstoši situācijai, skaidro tos klientam un veic tālākas aktivitātes.		
6.1. Farmaceits rezultātus izskaidro atbilstoši klienta zināšanu un saprašanas līmenim.	Jā / Nē	
6.2. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits klientam izskaidro sirds-asinsvadu slimību riskus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.3. Lipīdu līmeņa mērījumu rezultātus un/vai rekomendācijas farmaceits klientam izsniedz rakstiskā formā.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.4. Ja rezultāts pārsniedz pieļaujamās normas, farmaceits ar klienta piekrišanu nosūta rezultātus ģimenes ārstam vai aicina klientu apmeklēt ārstu ar izrakstu par aptiekā veiktajiem mērījumiem.	Jā / Nē	
6.5. Farmaceits skaidro mērījumu rezultātu, ņemot vērā faktorus, kas var ietekmēt rezultātu.	Jā / Nē	
6.6. Farmaceits skaidro lipīdu līmeņa mērījumu rezultātu, ņemot vērā klienta pašreizējo veselības stāvokli un dzīvesveidu.	Jā / Nē	
6.7. Ja nepieciešams, farmaceits klientam izsniedz viegli uztveramu un izglītojošu materiālu par lipīdu līmeni asinīs un dislipidēmiju.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu organizāciju un LFB veidoti materiāli.
6.8. Farmaceits dokumentē mērījumu rezultātus un sniegtās rekomendācijas, ievērojot pacienta datu konfidencialitāti.	Jā / Nē	Tikai pēc e-receptes un farmaceitiskās aprūpes dokumentēšanas ieviešanas e-vidē!

Kritērijs / indikators	Pašnovērtējums:	Resursi / piezīmes
6.9. Farmaceits pārrunā ar klientu iespēju apmeklēt ģimenes ārstu vai speciālistu, ja nepieciešams veikt papildu izmeklējumus.	Jā / Nē	
7.kritērijs: Klients tiek konsultēts un/vai viņam tiek izsniegti materiāli par veselīgu dzīvesveidu. Ja nepieciešams, farmaceits var nozīmēt atsevišķu laiku konsultācijai. Konsultāciju piedāvā: • klientiem ar hiperlipidēmijas diagnozi, • klientiem ar paaugstinātu KH, triglicerīdu līmeni un KMI aptiekas mērījumus, • klientu ģimenes locekļiem par dzīvesveida maiņu.		
7.1. Ja nepieciešams, farmaceits apmāca klientu patstāvīgai pašaprūpes veikšanai.	Jā / Nē	
7.2. Farmaceits sniedz informāciju, kas ir piemērota individuālam klientam.	Jā / Nē	
7.3. Farmaceitam ir pieejami un zināmi uz pierādījumiem balstīti resursi par veselības veicināšanu.	Jā / Nē	
7.4. Farmaceits izskaidro klientam holesterīna veidošanās mehānismu un diētas ietekmi uz holesterīna rādītājiem, kā arī norāda pārtikas produktus, no kuru lietošanas vajadzētu izvairīties.	Jā / Nē	
7.5. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā ēdienkaršu paraugus.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.6. Farmaceits izskaidro klientam fizisko aktivitāšu ietekmi uz holesterīna mērījumu rezultātiem.	Jā / Nē	
7.7. Noskaidrojot klienta vajadzības un iespējas, farmaceits piedāvā vienkāršotas fizisko aktivitāšu programmas.	Jā / Nē	Aptiekām būs pieejami pacientu, ārstu profesionālo organizāciju un LFB veidoti materiāli.
7.8. Farmaceits sniedz ieteikumus, kur klients var saņemt papildu informāciju.	Jā / Nē	